

**МБОУ «Кахинская
СОШ им.
И.А.Батудаева»
Осинский район**

Поектнүүдэй конкурс

«Түрэл дайдым ёһо заншал».

«Хаан дайда- Хаһаа гол»

Проект бэлдэгдээ: Вахрушкина Эвелина
9 класс, 15 лет.

Проектын ударидагша: Батудаева Эльвира Филипповна
«Хаһаагай дунда һургуули»

Һөөгтэ нютаг

Проектын нэрэ	«Хаан дайда- Хаһаа гол»
Һургуули	«И.А.Батудаевай нэрэмжэтэ Хаһаагай дунда һургуули»
Ударидагшын нэрэ обог	Батудаева Эльвира Филипповна буряад хэлэн ба литературынын багша
Контактные данные	669230 Иркутская область Осинский район с. Хокта, ул. Центральная, 6 тел.93-5-44, сот. тел. 89041587153
Перечень рекомендательных писем к проекту	_____

Проектын зорилго

1. Үндыжэ ябаһан үетэниие үндэһэн соёлой үнэтэ зүйлтэй харилсуулха.
2. Арадай ёһо заншалай үндэһэн һуури дээрэ патриотизм болон хүндэлэлгэ хүмүүжүүлхэ.
3. Үхибүүдэй болон залуушуулай өөрынгөө бээлүүлгэ байгуулгын социальна нийтын нүхэсэл бүтээхэ.

Проектын тобшо удха

Энэ проектнэ ажалда бидэнэр 3 жэл соо суглуулһан ажалнуудые хэрэглээбди. Өөрынгөө нютагай ямар ёһо заншал урдахи сагһаа мүнөө хүрэтэр сахигданаб гэжэ харуулха һанаатайбди. Энэ ажалаа орхингүй саашань бээлүүлжэ, ном болгожо гаргаха гэжэ шэбшэлгээнтэйбди.

Кадрова хангалга	
Проектэй дүүргэлгын хугасаа	6 жэл
Бюджет	Өөрын болон спонсорнуудай мүнгэ хэрэглэлгэ

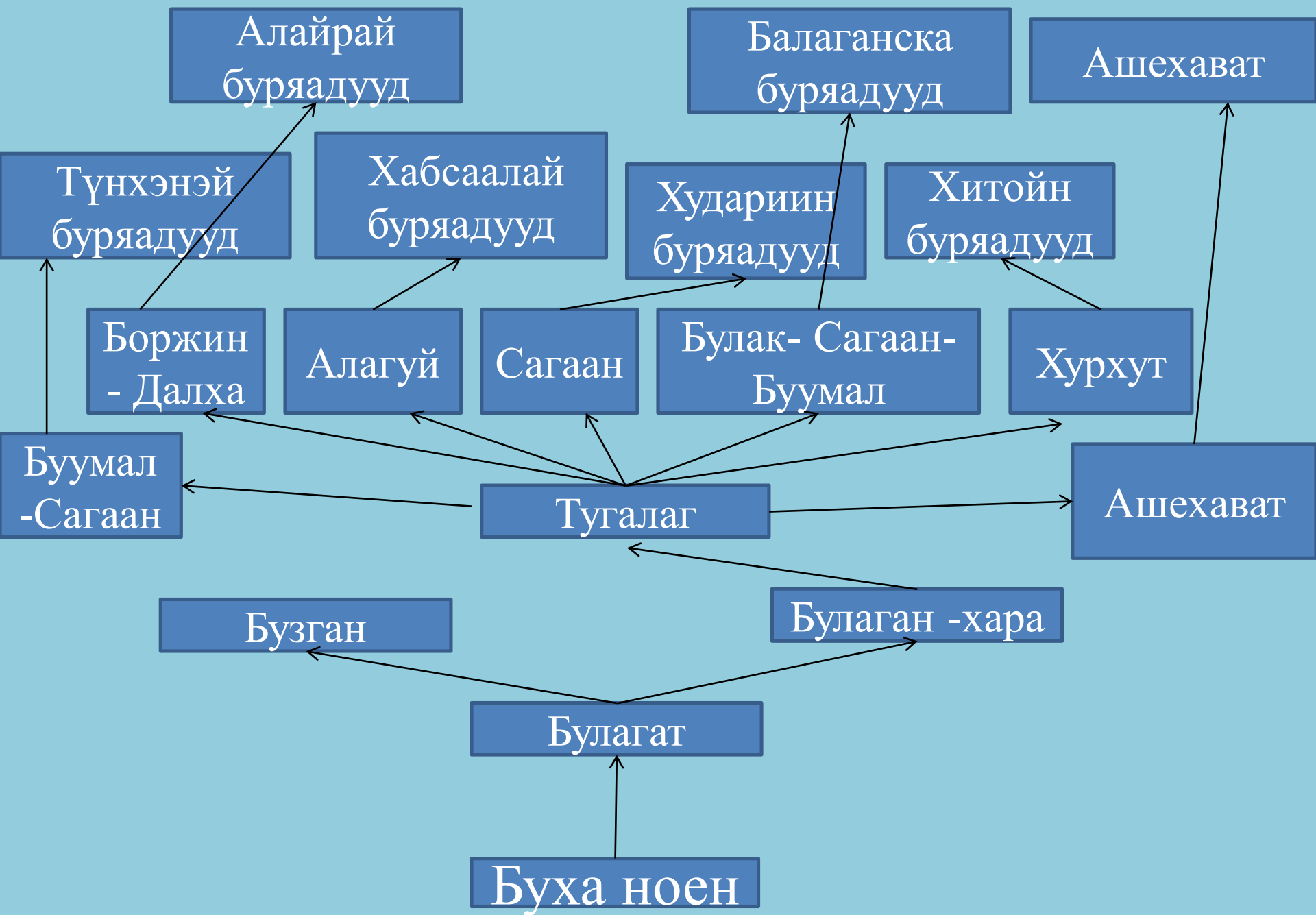
Проектэй гарзын сметэ

№	Ажалай нэрлэлгын шатанууд	Ажалай дүн	Ажалай дүүргэлгын саг	Ажалнуудай сэн
1	Бэдэрэлгын ажал	Мэдээнүүдэй суглуулга.	3 жэл	-
2	Мэдээнүүдые үзэлгэ	Алдуунуудые ололго.	1 жэл	-
3	Мэдээнүүдэй болбосоруулга	Стиль дээрэ ажал	2 жэл	-
4	Хэблэлдэ бэлдэлгэ	Ном гаргалга.	1жэлэй хугасаа соо	-

Буха ноён баабай

Манай уг изагуурнай Буха ноён
баабайнаа эхитэй. «Буха ноён
баабай» гэжэ Түнхэндэ, Тооро
Далахай хоёр нютагууднаа холо
бэшэ, хэбтэһэн томо хүхэбтэр бухада
адли хада. Гранит, доломит болон
избёосхын шулуун хадын бүридэлдэ
ороно.

Домог

Байгалай урда зүгтэ Тайжи- хаан гэжэ ажаһууһан юм. Тэрээндэ, бэээрээ томо, хүсэтэй, тарал эрэн буха байһан. Нэгэтэ үглөөгүүр «Хэн минии хаба туршахаб, хэн намтай мүргэлдэхэб» гэжэ буха мөөрэбэ. Хойто зүгһөө Буха ноён баабай гурбан жэлтэй хүрин хүхэбтэр буха боложо, Байгал далайе гаталжа, тарал эрэн бухатай үдэртөө хабаяа туршалдажа, хүнindөө сэбэр хүбүүн болон хубилжа Тайжи –хаанай басагатай нүхэсэнэ. Харин нэгэ хэды болоод, Тайжи –хаанай басаган түрэхэ болобо. Тэрэ хүбүүень Буха ноён хаан хойто зүгтөө абаашаба. Хойто зүгтэ атагууд, хотогууд гэжэ удхатан ажаһууһан юм. Тэрэ удхатанда Асуухан Хусыхан гээд хоер одегон һамгад байһан юм. Буха ноёнһоо абаад, Булагад гэжэ нэрлэбэ. Хусыхан уһанай хүбүүе хулуужа абаад, Эхэрит гэжэ нэрлэбэ. Эдэ хоёр хүбүүдһээ булагат, эхэрит гэжэ хоер удхатан гараба.

Минии һанахада — энэ домог
бултадаа мэдэхэ ёһотой гэжэ
һананаб, юундэб гэхэдэ манай
изазуур, буряад арадай ёһо
заншалынь энээнһээ эхитэй ха юм.
Ёһо заншалнуудаа залуу үетэндэ
мэдэхэ хэрэгтэй, юундэб гэхэдэ,
эдэмнай манай ажабайдалтай нягта
холбоотой. Гүрэндэмнай ехэ ухаатай,

Үмсын, нюур бэеын шанар шэнжэ,
доторхи эб найрамдалай нээгдэлгэ, зан
абариин тогтоһон журам бүридэлгэ,
хүнэй хүмүүжүүлгын ёһо журамай
үндэһэн бүтөөгдэн, энэ шэлэжэ абаһан
темын тон шухалань болон ороно. Ёһо
заншал ганса нюур бэеын бэшэ, харин
хүнэй өөрынгөө бадатхан табилгада,
тэрэнэй олоной харисаанда хабаатай,
зохёон байгуулгын ехэ эдэбхитэй байхын
туһа хүргэнэ.

Би өөрынгөө нютагта фольклорой
хүгжэлтэ тухай харуулха һанаатайб.

Түрүүшын «Алтан булаг» гэжэ
фольклорно коллектив 80-аад
онуудта бии болоо.

50- 60- аад наһатай хүнүүд
хабаададаг байгаа. Һүүлдэ
залуушуул тэрэ коллективта
орожо хабаадалсаһан юм.

Фольклор (арад зоной ухаатай бодол) - уран
хайханай хурган хүмүүжүүлгын эрдэм.

Литература болон искусствын хүсөөр
үхибүүдэй гоё хайхание мэдэрэн ойлгохоор
хүмүүжүүлгын журам болоно. Арад зон соо
ёно журамай голын (байгаалидаа, ажалдаа,
хайхан сэдхэлдээ болон үнэндэ инаг дуран)
гутаагдангүй хадагалаатай. Арадай хурган
хүмүүжүүлгын эрдэмээр ёно журам үндэһэн
яхатанай элүүр бэе тодорхойлогдоно.
Тэрэнтэй арадай оюун сэдхэлэй түүхын
үндэһэн нягта холбоотой.

Мүнөө үеын нүхэсэлдэ арадай һурган
хүмүүжүүлгын эрдэм элдэб түхэлнүүдээр
хүдэлнэ. Энэ хадаа заншалта ажалай түхэл
болон бэе бээдээ туһалалга, арадай
һайндэрнүүдэй һара үдэрэй заабари, арадай
аман зохеол, нааданууд, нааданхайнууд г.м.
болоно. Үзэлгэ болон шудалан ашаглалга
арадай соёлой уг залгамжын баялиг
мүнөөнэй ажабайдалда ажалай, гоё
һайханиие мэдэрэн ойлгуулгын, ёһо
журамай, оюун ухаанай шухалые, мэдэлгэ,
шадабари ба дүй дүршэл дамжуулан үгэхын
б

Түрүүшын фольклорно коллектив «Алтан Булаг»

ВЛКСМДЭ 70 ЖЭЛ
фольклорно коллектив
«Алтан булаг»

Округой фольклорно фестиваль

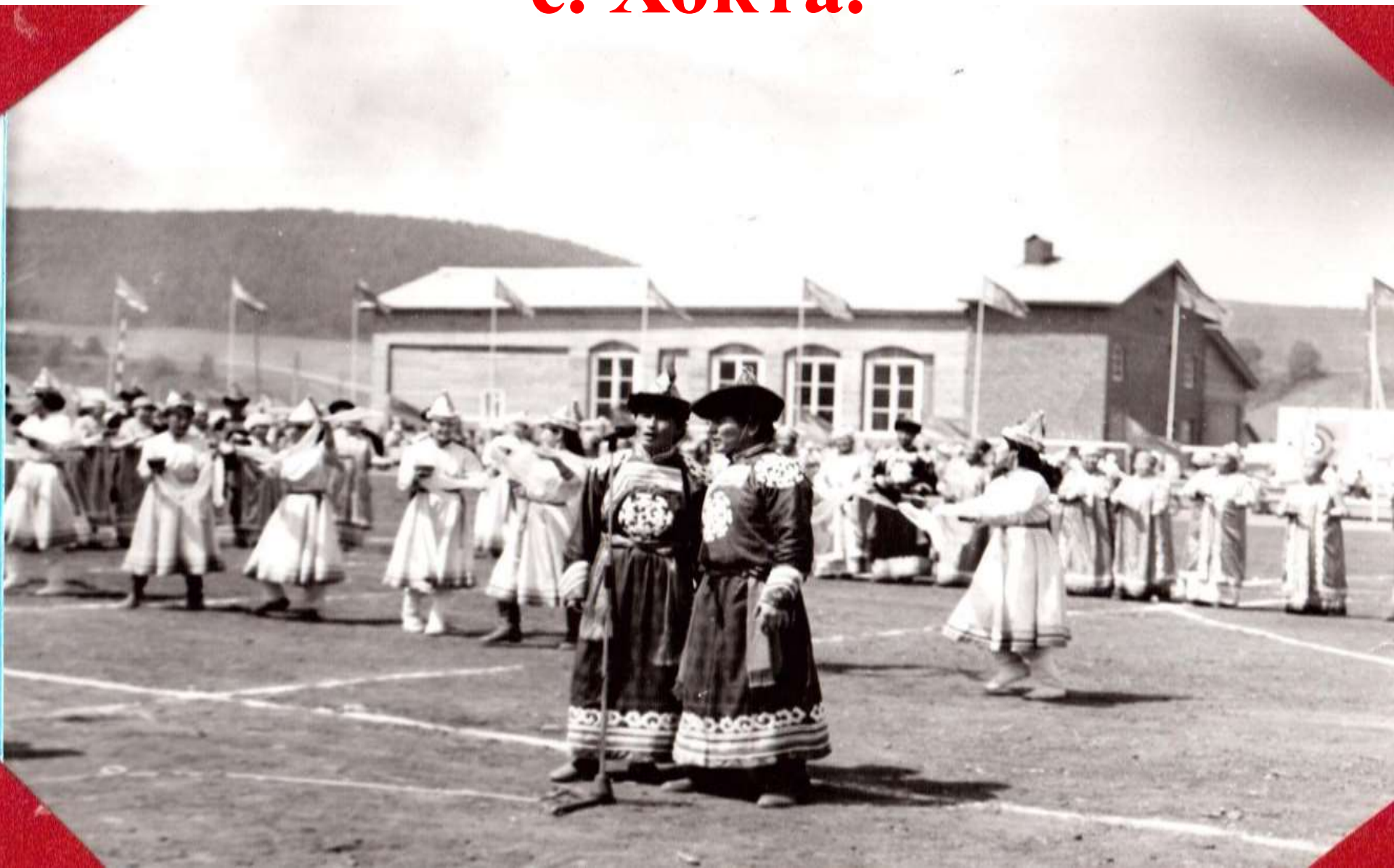

Залуушуулай тарилга

Округой Сур-Харбан п. Усть-Орда.

Аймагай Сур-Харбан с. Хокта.

Д.М.Хахаев – Абай Гэсэрэй 9 налаа сээжээр мэдэдэг.

Аймагай, округой,
областной бүхы арга
хэмжээнүүдтэ
хабаадажа, түрүүшын
байрануудые
эзэлдэг һэн.

Мэргэжэлтэнэйшье, найн
дуранайшье литература ба
искусство болонгүй олоной
хабаадаһан уран бүтээл
өөрынгөө зүб ёһоор үргэжэлнэ.
Фольклорой хаба, онсо шэнжэнь
арад зоной үндэһэнһөө эхитэй,
байһан хэбээрээ, гэнэн хонгор
зангаараа хүгжэнэ.

Фольклорой хүгжөөлгэ «Нургаал баримталагшад»

Хоёрдохи фольклорно коллектив «Сагаан дали» Сур-Харбан Охо.

Шэнэ фольклорно коллектив «Булаг» Сагаалган . Оho.

Областной Сур- Харбан Черемушки.

Хозяйка юрты- Бажеева Н.И.

Хозяин юрты Д.Николаев.

Фольклор – нийтэ үндэһэтэнэй уран
бүтээлээрээ үлэнэ. Дура сэдхэлээ
болон, дамжашагүй хаба өөрынгөө
оюун ухаанай, гое һайханиие
мэдэрэн ойлгодог хүнүүд дээрэ
нүлөөн хадагалжа ябана. Хүнүүдэй
ажабайдал баяжуулжа, түүхэ арадай
мүнхэ, барагдашагүй арадай сэсэн
ухаанай булаг.

Алтаргана 2013

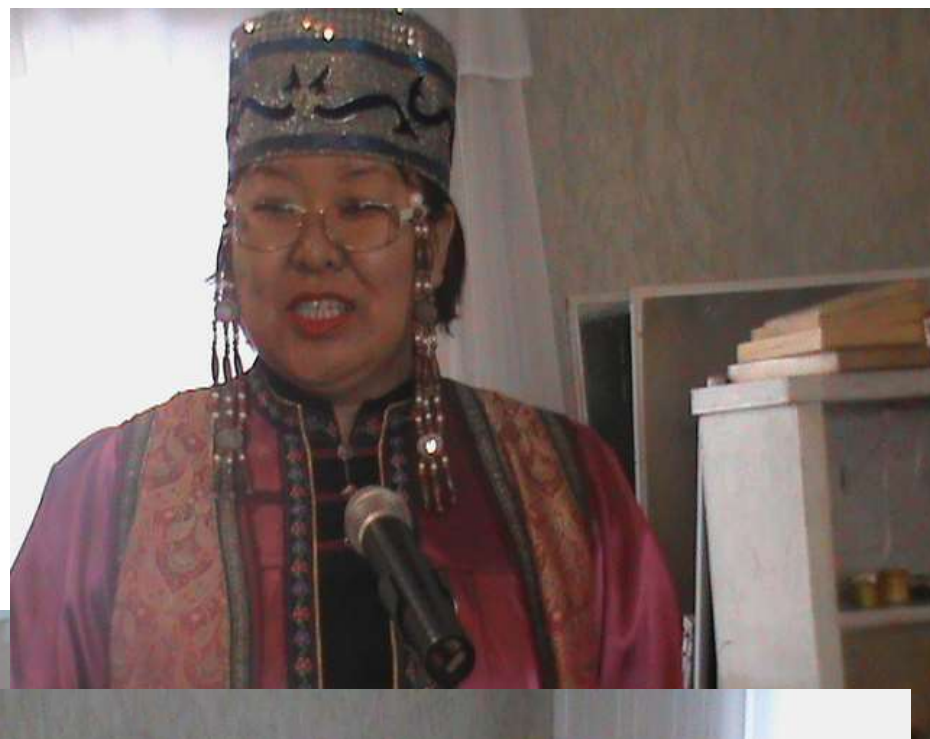

Һурагшадай коллектив

Анхаралтайгаар
харагдандатнай
баяртайб!